

KONTRAPUNKT

W teatrze antycznej Grecji chór pełnił bardzo istotną rolę, spajając w swoich występach śpiew, taniec i muzykę. Mirosław Kocur podaje, że „poeci z pierwszego pokolenia dramaturgów sami trenowali swe chóry”; Ajschylos uchodził za twórcę cenionych choreografii, a Sofokles za utalentowanego tancerza. Chór, w przeciwieństwie do aktywnych osób dramatu, nie brał czynnego udziału w akcji. Jak wskazuje Kocur, jego funkcję definiowano na wiele sposobów:

Bywał wprowadzić chór jedną z osób w sztuce, ale też pełnił funkcje teologa, komentatora i narratora, reagował na występy bohaterów, kontekstualizował wydarzenia, lokalizował miejsce akcji, niekiedy był głupszy od bohaterów, a czasem mądrzejszy, mylił się w swych opiniach, ale innym razem wyrażał racje uniwersalne, zmieniał swą naturę w trakcie przedstawienia.

Umieszczając chór w swoich sztukach, Antonina Grzegorzewska podejmuje grę z antykiem. Zwłaszcza, że w przypadku dwóch z nich – *Ifigenia*, *Tauryda. Apartado 679* – inspiracje wyrastają z mitologii i lektury sztuk Eurypidesa.

W tekście *Ifigenii* pojawia się nieokreślony Chór, jednak inscenizacja sztuki przez samą autorkę konkretyzuje go jako chór kobiet. W spektaklu Teatru Narodowego raz są terrorystkami ubranymi w czarne kwefy, innym razem koleżankami Ifigenii w kolorowych sukienkach, które dzielą z nią entuzjazm, przekorę i młodzieńczy bunt. Chór posiada nadwiedzę i z tej perspektywy komentuje wypadki zachodzące w świecie przedstawionym. Wzmacnia nastroje, kategorycznym tonem napomina bohaterów, jak wtedy gdy żąda od Agamemnona, by uratował Ifigenię, która ma być złożona w ofierze: „Odkręć to. / Odszczekaj obietnicę. / Uchroń ją. / Zerwij z Artemidą. / Wracaj do domu. / Wysiadły korki, zatkał się zlew. / Odłóż nóż na miejsce. / Zmyj z niego krew”.

Chór Andaluzijek w spektaklu *Tauryda. Apartado 679*

Teatr Współczesny w Szczecinie (2012)

reż. Antonina Grzegorzewska

Fot. Bartek Warzecha

W *Taurydzie. Apartado 679* występuje chór Andaluzijek. W spektaklu Teatru Współczesnego w Szczecinie wypowiadają one także kwestie Niezadowolonych Aktorek („Próby idą fatalnie”, „Nie lubię w tym grać. Na drugi raz odmówię, nie mam czasu na stratę czasu”). Sygnał, że autoironia nie jest autorce obca. Andaluzijki są wyposażone w rozmaite atrybuty hiszpańskości: falbaniaste suknie w grochy, idealne do *sevillany*, czyli znanego tańca regionalnego, wachlarze, a nawet

paellery – specjalne patelnie do przyrządzania paelli. Domeną chóru jest powtarzanie w pętli fragmentów tekstu napisanych po hiszpańsku. Przechodzi ono w melorecytację (przysłowie „Terca como una mula” / „Uparta jak osioł”) lub śpiew (pieśń o zapachu pomarańczy). Bardziej niż komentatorem, chór jest w *Taurydzie*... echem scenicznych wydarzeń.

Chór występuje także w dramatach zatytułowanych *Za mało* i *Migrena*. W pierwszym przypadku stanowią go Pracownice Fabryki tekstyliów – w rytmie pracy ich maszyn toczy się sztuka. W drugim utworze chór tworzą Świnie (a potem ich duchy), jako że jednym z miejsc akcji jest rzeźnicza jatka.

Sama Antonina Grzegorzewska komentuje obecność chóru w swoich sztukach następująco:

We wszystkich dramatach, jakie napisałam, bardzo ważną rolę odgrywa kontrapunkt. Często buduję go za pomocą chóru, choć to istotne, kim ten chór jest i jak umieszczony jest w strukturze tekstu. [...] To często za pomocą chóru staram się stworzyć świat par excellence teatralny, dający reżyserowi szansę zbudowania scenicznej formy. Chór to jest jednocześnie pytanie o przestrzeń. Uważam, że w moich sztukach dają reżyserom pewne gotowce, które są atrakcyjne scenicznie. Kontrapunkty są bardzo ważne i często to z ich powodu w ogóle piszę dla teatru, to one w pełni pozwalają się cieszyć teatrem jako specyficznym gatunkiem sztuki, sceną, rytmem, formą, humorem.

Źródła:

Antonina Grzegorzewska, *Ifigenia*, tekst niepublikowany

Antonina Grzegorzewska, *Tauryda. Apartado 679*, tekst niepublikowany

Antonina Grzegorzewska, Justyna Jaworska, *Gniew to moja katapulta*, „Dialog” nr 1/2012

Mirosław Kocur, *Teatr antycznej Grecji*, Wrocław 2001

Opracowanie hasła: Kamila Łapicka